

VAC-excursie Leidsche Rijn

4-9-2019

Leidsche Rijn is een wijk in de stad Utrecht die voor een groot deel behoorde tot de gemeente Vleuten-De Meern. Deze gemeente ontstond in 1954 door fusie van de gemeenten Vleuten, de Meern, Haarzuilens en een deel van Oudenrijn en van Veldhuizen. In 2001 werd dit gebied bij de gemeente Utrecht gevoegd.

De naam is afgeleid van de Leidsche Rijn, een kanaal dat gegraven werd tussen Utrecht en Harmelen voor goederen- en personenvervoer. Dit gebeurde voor een deel in de late middeleeuwen en in de 17^e eeuw. De rivier de Rijn die aan het begin van de jaartelling liep via Utrecht en Leiden naar de Noordzee ontwikkelde een later ontstane, noordelijke en zuidelijke tak. Deze zorgden voor afzettingen waardoor een relatief verhoogde ligging van de grond in dit gebied zich voordeed. De Romeinen stichtten daar een versterkte vaste legerplaats op. Het Castellum, nu Castellum Hoge Woerd geheten, is in een gereconstrueerde versie op de oorspronkelijke plaats in de Meern terug te vinden evenals een wachttore.

Een Romeins schip uit de 2^e eeuw, dat is gevonden bij het bouwrijp maken van de grond, is tentoongesteld in het Castellum.

Deze hoger gelegen gronden waren na 1900 ook geschikt om als tuinbouwgrond te gebruiken.

De Leidsche Rijn

Het Castellum

Het Romeinse schip

Leidsche Rijn, de VINEX-locatie

Leidsche Rijn staat ook voor het project van de grootste nieuwbouw- en VINEX-locatie van Nederland. Het heeft een oppervlakte van 25 km² en zou voorzien in behuizing voor een bevolking van 100.000 mensen. Intussen zijn er al veel buurten af maar aan andere wordt nog gewerkt.

Leidsche Rijn ligt vanuit Utrecht gezien aan de overzijde van het Amsterdam Rijnkanaal en de

De verschillende wijken in Leidsche Rijn

snelweg naar Amsterdam en Den Bosch. Het slechten van deze barrières was een belangrijk thema in de plannen van Riek Bakker. Zij is stedenbouwkundige en bekend ook van de ontwikkeling van de Kop van Zuid in Rotterdam. Zij maakte in 1995 het masterplan voor Leidsche Rijn. Tot veler verrassing kreeg ze de verlegging en overkapping van de A2 voor elkaar. Over het Amsterdam-Rijnkanaal zijn intussen ook 2 nieuwe brugverbindingen aangelegd (Hogeweidebrug en de Prins Clausbrug met elk speciale rijstroken voor bussen).

Een ander obstakel was dat in het gebied de bestaande zelfstandige gemeente Vleuten-de Meern aanwezig was die een andere kijk had op de nieuwbouw ontwikkelingen. Dit werd opgelost door het laten voortbestaan van de dorpen De Meern, Vleuten en Haarzuilens als officiële woonplaats maar dan vallend onder de gemeente Utrecht, waarna het gebied als geheel ontwikkeld kon worden.

Bij aanvang van de ontwikkeling lag de gemeente Vleuten-de Meern tussen het stedelijk gebied van Utrecht en het Groene Hart van Nederland en dat bepaalde het karakter van de gemeente als een echt overgangsgebied. Ruim tachtig procent van het grondgebied van de gemeente was als agrarisch gebied, bos, water en natuurgebied in gebruik. Het bebouwde gebied bestond op dat moment uit drie kernen: Vleuten, De Meern en Haarzuilens.

Leidsche Rijn is (opzettelijk) verweven met de bestaande kernen Vleuten en De Meern. Haarzuilens daarentegen staat los van de ontwikkelingen in Leidsche Rijn en wordt omringd door het landelijk gebied van de Haarrijnse plassen tot aan de gemeentegrens met Harmelen.

Infrastructuur

Om zo'n grote wijk te ontwikkelen, in omvang een middelgrote stad, die ook goed moest aansluiten bij het centrum van Utrecht was er een uitgebreide, nieuwe en veranderde infrastructuur nodig. Naast alle veranderingen bij de A2 en de A12 kwamen er ook wegverbredingen en nieuwe op- en afritten. Er kwamen twee grotendeels vrije busbanen in het gebied en een noordelijke en een zuidelijke stadsas voor autoverkeer.

De spoorlijn Utrecht Woerden ging van 2 naar 4 sporen en er kwamen 2 nieuwe stations bij (Utrecht Terwijde en Utrecht Leidsche Rijn) terwijl station Vleuten verplaatst werd. Ook een extra spoorbrug over het Amsterdam-Rijnkanaal was nodig die in 2017 naast de oude brug geplaatst werd.

Een nieuwe fietsbrug kwam er over het Amsterdam-Rijnkanaal, de Daphne Schippersbrug, die zorgde voor een goede verbinding tussen het centrum van Utrecht met de nieuwe wijk.

Het stadscentrum

Op de grens van de oude en nieuwe stad is een gloednieuw stadscentrum gebouwd waarmee Leidsche Rijn aan de rest van Utrecht wordt vastgeklonken.

Naast 2600 woningen, 245.000 vierkante meter aan kantoren en 38.000 vierkante meter aan winkels moet hier een cultuurcluster komen met theater, bowlingbaan en bioscoop.

Het levendige stadscentrum is ontworpen door Jo Coenen en het heeft betekenis voor de wijk zelf maar ook op een hoger schaalniveau. Het centrum zal een onderdeel zijn van Utrecht en niet alleen van het stadsdeel. Het ligt om deze reden niet in het middelpunt van Leidsche Rijn.

Dit gegeven heeft het centrumgebied een ongebruikelijk profiel opgeleverd. Het hoogteverschil tussen het oorspronkelijke maaiveld en het nieuwe plateau dat aansluit op het dak van de snelweg is bijna negen meter. De ontwerpers hebben dit hoogteverschil benut om een lager en een hoger gelegen stadsdeel te maken. De overgangen tussen deze Boven- en Benedenstad worden gevormd door langzaam oplopende hellende straten. Op een aantal punten, rondom de in het plan geïntegreerde oude boerderijen, zijn deze overgangen contrastrijker gemaakt door de introductie van trappartijen die aansluiten bij de bebouwing.

Het centrum bestaat uit een netwerk van openbare ruimtes dat uit de stedelijke massa is gesneden. Voor deze massa hebben de ontwerpers een gelijkmatige bouwhoogte van vijf tot zeven lagen aangehouden.

Een van de kwaliteiten die er in het plan zit, is de hoge plint die is toegepast. Deze is overal minimaal 4,5 meter hoog, ook op de plekken waar geen winkels komen. Dat maakt het plan tot een uitermate flexibel plan.

Andere voorzieningen

Naast het stadscentrum zijn er 4 buurtwinkelcentra gekomen: Terwijde, Parkwijk, Vleuterwijde en Merveeldplein.

Sinds 2009 ligt langs de A2 The Wall, een winkelcentrum met megastores die tevens dienst doet als geluidswal. Het is met ruim 800 m het op één na langste gebouw in Nederland en ontworpen door architect Fons Verheijen.

Het was voor diverse winkels en bedrijven bedoeld. Daarnaast kreeg het ook een hotel-, congres-, en parkeerfunctie. Maar het was geen succes. Vanaf 2018 hebben zich er wel weer meerdere bekende en grote ketens gevestigd.

Buurtcentra

Er zijn buurtcentra gekomen die voor ontmoetingsplekken in de buurt zorgen.

In Leidsche Rijn is DOCK Utrecht actief in Parkwijk en Langerak, Het Zand, Grauwaart, Terwijde, in Bouwspelaan, Voorn, buurtcentrum Bij de Buren en speeltuin Hoge Weide.

Stichting DOCK is opgericht in 1996. De sociaalwerkers van DOCK staan midden in de samenleving en kennen de wijk goed. Ze zijn thuis in wijkcentra, de huizen van de wijk, op straat of op school

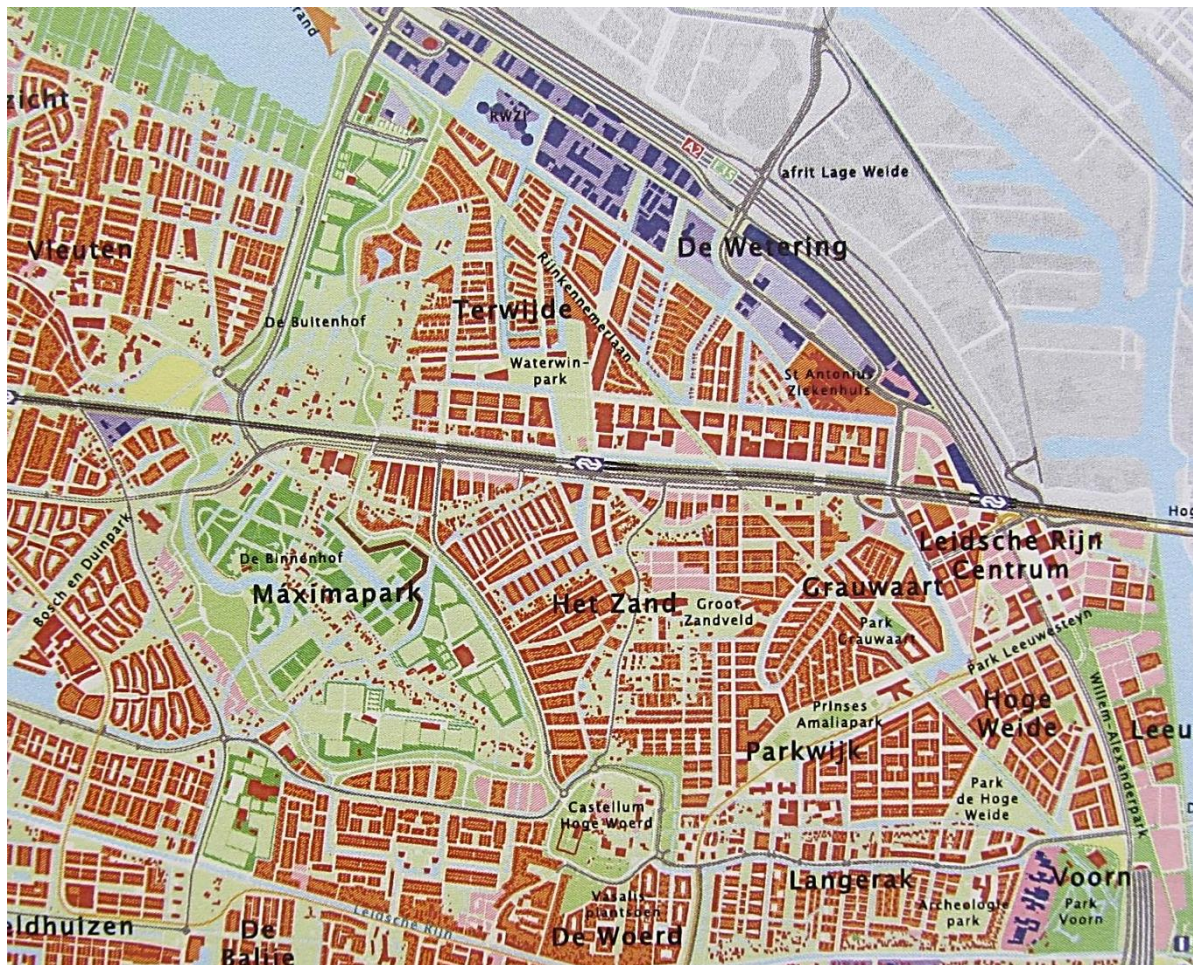

Buurtcentrum "Bij de Buren" in Parkwijk

De activiteiten die georganiseerd worden kunnen zeer divers zijn zoals bijvoorbeeld: sporten voor vrouwen, repair café, streetdance, kleuterdans, stichting zonnebloem, wijkacademie 'zussen', spreekuur autisme, yoga, theatersport, creaclub, "Goede Buur, samen koken en eten", fietsclub, taalcursus, Theatergroep Hangouders, computer inloop spreekuur, koffieochtend.

Natuur- en recreatie ontwikkelingen

De wijk kent verschillende groen- en natuurvoorzieningen waardoor er een soort groen lint door de wijk loopt van Noordwest naar Zuidoost. In totaal zijn er 21 parken en lanen.

In 1997 won de wereldberoemde landschapsarchitect Adriaan Geuze de prijsvraag voor de aanleg van een groot stadspark. Dit werd het Máximapark, dat is ontworpen op vier pijlers: Het Lint, de Binnenhof, de Vikingrijn en de Parkpergola. In 2013 opende Máxima het park. Het is een belangrijk onderdeel van de wijk en fungeert als de groene long midden in het deel van Utrecht ten westen van het Amsterdam-Rijnkanaal en is bijna zo groot als de binnenstad. Met de

inrichting zijn bestaande cultuurhistorische waarden en landschappelijke structuren zo goed mogelijk bewaard gebleven. De historische wegenstructuur tussen Vleuten en De Meern en de daaraan gelegen bebouwing blijven grotendeels gehandhaafd. Deze wegen zijn als “historisch lint” aangeduid. Ook bestaande bebouwing is in het park opgenomen. In het centrale groengebied ligt de nadruk op natuur en cultuur. Een breed doorlopende zone, het Jac. P. Thijsselint, omringt het gehele park en is bestemd voor langzaam verkeer. De Vikingrijn in het Máximapark is aangelegd om de rivier de Rijn, die door dit gebied stroomde, weer gedeeltelijk zichtbaar te maken. Op de hogere delen zijn er Wadi's toegepast om de waterkwaliteit te verbeteren.

De 100 jaar oude Jeremiebrug lag nabij een spoorweghalte. De brug moest wijken vanwege de uitbreiding van het aantal sporen en de bouw van station Utrecht Vaartsche Rijn. De brug is verhuisd naar de Alendorperweg te Vleuten waar het over de Vikingrijn in het Máximapark kwam te liggen en fungeert als een soort toegangspoort voor De Binnenhof, het centrale deel van het park.

De rijke tuindersgrond waarop het park is aangelegd, zorgt ervoor dat de eerste aangeplante bospercelen nu al worden uitgedund. Het park groeit als kool.

Het ontwerp van Geuze is inmiddels uitgegroeid tot een prachtig stadspark dat zich onderscheidt van andere parken in Utrecht.

In het park is sinds kort de “Kerk aan het Lint” geopend. Deze nieuwe kerk wordt druk bezocht en wil graag een verbindende factor in de buurt zijn.

Andere groenvoorzieningen vullen het Máximapark aan zoals het Willem-Alexanderpark dat op het dak van de Leidsche Rijntunnel ligt. Hier sluit het Prinses Amaliapark en Park Leeuwesteyn op aan. De recreatieplas “Strijkviertel” is een vroegere zandwinningsplas die is ontstaan bij de aanleg van de nabijgelegen autosnelwegen (A2, A12, knooppunt Oudenrijn). De Haarrijnseplas is aangelegd als waterbuffer in het kader “Nederland leeft met water”. Deze plas is voor recreatie en dient als ecologische verbindingszone. Er zijn daarnaast nog diverse kleine parkjes in de diverse buurten aanwezig.

Leidsche Rijn en wonen

In 1997 werden de eerste woningen opgeleverd in de nieuwbouwbuurt Veldhuizen gevolgd door Langerak in 1999.

Tussen 1997 en 2019 is het inwoneraantal van de Vinexlocatie gestegen van 18.000 naar 88.000 en verwacht wordt dat voor 2025 de mijlpaal van 100.000 zal worden gepasseerd.

Toen het allemaal begon hadden opiniemakers en architecten al gauw hun mening klaar: Leidsche Rijn was eentonig en karakterloos, een slaapstad die door de snelweg A2 en het Amsterdam-Rijnkanaal van de bestaande stad was afgesneden. Het was een gemiste kans. De benaming Vinexwijk stond eigenlijk meteen al voor treurigheid!

In werkelijkheid bleek het anders te zijn en was de realiteit van de Leidsche Rijn beter dan het imago. Het woonprogramma is zeer gevarieerd, de prijs-kwaliteitsverhouding is erg aantrekkelijk en de diversiteit aan architectuurstijlen is groot. De mensen die er kwamen wonen hadden niks met de grote nieuwbouwlocatie maar voelden zich verbonden met de deelbuurten. Leidsche Rijn is dorps maar heeft toch een stedelijk karakter.

Of zoals een bewoner het samenvatte: ‘De mix van platteland en stad bevalt me goed’

Omdat de oude bebouwing nog aanwezig is ontstaat er een mix van stijlen hetgeen maakt dat je je met je buurt kunt identificeren.

Hierbij slechts enkele voorbeelden van oud en nieuwbouw in de wijk.
Helaas door flinke regenbuien konden er niet meer nieuwbouwbuurtten bezocht worden noch foto's ervan gemaakt worden.

De plankaart Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern van de Gemeente Utrecht

